

ULUSLARARASI BEDÜZZAMAN SEMPOZYUMU-III

**20. Asırda İslâm Düşüncesinin Yeniden Yapılanması ve
Bedüzzaman Said Nursî**

İlmi Heyet

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. İbrahim Canan,
Prof. Dr. Suat Yıldırım, Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Prof. Dr. Faris Kaya

Yayına Hazırlayan

Mehmet Paksu

Tercümeleler

Arapça

Veli Sırım, Abdülaziz Hatip, Kenan Demirtaş

İngilizce

Metin Karabaşoğlu

Almanca

Nuriye Uşşak

Dizgi

Nesil Basım Yayın

551 32 25

Baskı, Cilt:

Nesil Matbaacılık A.Ş.

551 32 27

ISBN 975-408-271-5

©

Bu eserin yayın hakkı Nesil Basım Yayın A.Ş.'ye aittir.

◆

Sanayi Cad. Bilge Sk.No: 2

Yenibsona / İSTANBUL

Tel: (0212) 551 32 25 pbx

ÇAĞIN DÜŞÜNÜRÜ BEDIÜZZAMAN

CACİLİA MERYEM DEMİR*

Saygıdeğer hanımlar, beyler, sevgili kardeşlerim.

Ben Almanya'da katolik bir ailenin içerisinde büyüdüm. Şimdi bugün kiminle sohbet etsem, kendi vatandaşlarımdan, Alman olsun veya Müslüman olsun, ya hemen, ya biraz sonra şu soru soruluyor: "Ne zamandan beri Müslümansın?"

Ben de "ben zaten hep Müslümandım" diyerek cevap verince, Müslüman olanın da, olmayanında tepkisi büyük bir şaşkınlık oluyor.

Tabii cevap olarak, şu kadar senedir dememi bekliyorlar. Ama bu soru çok fazla şey içeriyor.

Müslüman olanlar kısa bir düşündükten sonra benim cevabıma katılıyorlar. Ve Müslüman olmayanlar da, "Müslüman doğuş"un anlamını öğrenince şu cevaba olan tepkileri değişiyor.

Müslüman, İslâma mensup olan, Arapçadan gelip, "inanın", "Allah'a teslim olan bir insan" demek. Ben bir Hıristiyan olarak da böyle bir tutumda olabilirim, yani Allah'a inanıp ona teslim olabilirim. Ve her Müslüman bilir ki, her çocuk Müslüman olarak ve fitratında imanı taşıyarak dünyaya gelir.

Böyle soruların arkasında insanların temel ve kesin tutumları saklı. İnsanlar karşındakini belli şemalara veya kalıplara yerleştirmek istiyorlar.

*CACİLİA MERYEM DEMİR (Araştırmacı-Yazar)

1962'de Almanya'nın Edingen şehrinde dünyaya geldi. Liseyi bitirdikten sonra Yüksek Mühendislik ve Teknik Kimya Asistan Okulundan mezun oldu.

1982'den bu yana çeşitli dergilerde İslâm dini ile ilgili Almanca araştırma yazıları yazdı. Yine Almanca olarak *Said Nursi'nin Biyografisi*, *Peygamberimizin Hayatı* adıyla iki eseri yayınlandı. Almanya'da İslâm Cemiyetleri ve İslâmiyetin resmen kabulü ile ilgili çalışmalar yaptı. Meryem Demir evli ve iki çocuk annesidir.

Bunlar zamanla hayatta çevreden, toplumdaki kendiliğinden öğrenilen, edinilen tecrübelerden kendilerine çizdikleri belli başlı kalıplar.

İnsanlar bu şekilde işi basitleştiriyor. Ve böylece de karşısındakini basit bir kalıba sokma tehlikesine giriyor.

Bu konuda Peygamberimizin (a.s.m.) soru şeklinde bir hadisleri var: "Yoksa onun kalbinin içini mi gördün?"

Bence bu soru, özellikle bizim inancımızdaki müsamaha tutumuna hitab ediyor. Kur'an'daki birçok âyette ve hadislerde, müsamaha ve sabır karşımızdakilere takınacağımız tavır olarak karşımıza çıkıyor.

Aynen dürüstlük ve merhamet değerleri gibi, İslâmiyette herşeyin üzerinde tutulan prensipler, Müslümanlar için geçerli.

Buna rağmen, Batı dünyası, Hıristiyan Garp kültürüne göre, kendilerinin yardım etmeyi seven, merhametli ve barış simgesi olduklarını iddia eder ve diğerlerinin, yani Müslümanların müsamahasız, diğer dinlere karşı kötü bir tavır içinde olduklarını söyler. Garb dünyası, İslâmiyeti tutucu bir din olmakla suçluyor ve bununla beraber, Müslümanların düşünce tavırlarının (dar) tutucu olduğunu söylüyor. İslâm'da dinî özgürlüğün olmadığını, ve genelde kabul edilmiş insan haklarının, İslâmiyette yeri olmadığını öne sürüyor.

Evet, biz Müslüman olarak dış dünyada bu şiddetli suçlamalara maruz kalıyoruz. Müslümanlar gerçekten bu kadar bencil mi?

Kendileriyle fazlasıyla meşgul oldukları için, universal güncel konularla, problemlerle, çözüm girişimleriyle temasa geçmiyorlar mı?

Eğitim eksikliği, maddi imkânsızlıklar mı var?

Benim İslâmiyet hakkında ilk öğrendiğim, aklımı kullanarak herşeyin arkasını araştırıp anlamak oldu. Din konusunda araştırmacı olmayı öğrendim. Çünkü inanç sadece kalple değil, mantıkla da ilgili bir mesele.

Kur'an, gözü kapalı bir inanç istemiyor. Kur'an bizden sorumluluğumuzun bilincine varmamızı, yaratılışı düşünmeyi ve arkasından da Yaratan birinin olduğunu görmemizi istiyor.

İnsanlığın temel soruları olan hayatın anlamı, niçin dünyada olduğumuz, niçin hastalık, çaresizlik ve belâlar olduğu soruları, her insanın cevap bulmaya çalıştığı sorular, tabii görmezlikten gelerek sürekli ertelemeye (bastırmadıysa).

Ben İslâm'da bu sorulara, düşüncelerimi ve şuurumu genişleten ve ufkumu açan birçok değişik cevaplar buldum. Kâinat kitabının yazarı ve yaratıcısı olan ve bu kitabıyla kendini ve isimlerini tanıtan ve varlığını yansıtan o tek Allah hakkında çok zengin bir bilgi hazinesi buldum.

Öyle bir din ki, ilim, özellikle tabiat ilimleri ve din, birlik içinde, birbirini tamamlıyor ve kâinatta her bilim ve ilim o tek zata götürüyor. İşte böyle cihanşümül ve temel esaslı oluşu beni hayran bırakmıştı. Benim başından beri İslâmı ve onun dünya görüşünü, Yaratanı ve yaratılışı gerçekte oldukları gibi tanıma şansım oldu. Ve sanki bu gerçekleri hep böyle biliyordum da şimdi sadece en güzel şekilde tarifini öğrendim gibi hissediyorum.

Güya "yabancı ülke İslâm" gibi sloganlarla Almanya'da İslâm konferansları veriliyor. Amaç, Müslümanlar hakkındaki önyargıları yıkmaya ve karşılıklı daha iyi anlaşmak. Burada, yeri gelmişken söylemek istiyorum, bana inanç dünyasında yol gösteren Bediüzzaman Said Nursî'dir. Fakat onun eserlerine biraz sonra değineceğim.

Ve sonradan, ben başka Müslümanlarla ilk karşılaşmalarım, seminerlerde ve hanım gruplarında din hakkında birşeyler öğrenmek amacıyla biraraya gelindiğinde, dikkatimi çeken birşey oldu. Tartışılan şeyler hep zahirî, şekli şeylerdi, meselelerin doğru dürüst çekirdeğine, özüne inilmiyordu.

Asıl konuların herhangi bir kaide etrafında dönerek tartışılması, meselâ temizlik, etek uzunluğu, kıyafet şekli, gıda maddelerinin içindeki katkı maddeleri, domuz etinden veya yağından olup olmadığı gibi konular olması benim çok dikkatimi çekmişti.

Ben bunların ruhumun açlığını doyuracağına inanmıyordum.

Emirler ve yasaklar, bunları öğrenmek tabii ki önemli, ama bunları değerlendirmede, vaziyete göre uygulamada çok dikkatli olmalı ki, kuralların asıl gayeleri ve özünde neyin önem taşıdığı gözden kaçırılmamalı. Ve yine burada, bazı insanları gereksiz yere vicdanen vesveseye ve ihtilâfa götürme tehlikesi var.

Şöyle bir örnek verebilirim:

Ben inamiyorum ki, Kur'an'ın domuz etine koyduğu haram hükmüne bîaen, insanların, meselâ yoğurttan jilatin olduğu için, kendilerine koydukları yasakları birbirinden ayırd etmek gerekir.

Sûre 7, âyet 199: "Kolaylık göster, affa sanıl, iyiliği tavsiye et, cahillerden de yüz çevir." Ku'an böyle söylüyor. Fakat diğer tarafta da benim tesbit ettiğime göre, bir hoca ne kadar katı olursa, ne kadar nehiy ve yasaklar üzerinde durursa, o kadar dindar görülüyor.

Halbuki bunun tam tersi olması gerekir.

Sonuçta sadece dış görünüşü ortaya koyan bu teferrüatlarla sürekli meşgul olmak, kişinin inancından bu detaylara takılıp, dininin özünü ihmal etme tehlikesini doğuruyor.

Tabii bazen, jelatin içeren bir yoğurttan vazgeçmek, kişinin kendisiyle uğraşmasından, karakterini oluşturmasından, dürüst olup insanları (kardeşlerini) sevmekten, ve çocuklarını yetiştirirken sorumluluklarını yerine getirmekten daha kolay olabiliyor.

Buna dair gözlemlediğim son birşey de, çocuklarımızın ruhi ve manevî bir boşluk içersinde yetişiyor olmaları. Birçok ebeveyn, çocuklarına şuurlu bir inancı aktaracak durumda (seviyede) değiller. Çocukların herşeyi kolayca kapabilecek çağları olan o çok değerli yılları, birşey öğrenmeden geçiriyor.

Birçok anne-baba dinleri hakkında birkaç bu tip şekli kural, emir ve birkaç an'a-neden başka birşey bilmiyorlar.

Bunların hepsine rağmen, yine de çocuklarına din ve dindarlığı aktarmak istedikleri için de, birçoğu otoriter ve tutucu bir şekilde onlardan körü körüne bu kurallara uymalarını bekliyorlar.

Bu tutum sadece Almanya'da başkalarının, öğretmenlerin ve eğitimcilerin eleştirileriyle karşı karşıya bırakıyor, bu davranış, Kur'an'ın yetiştirme tarzına da ters düşüyor.

Kur'an'ın metodu: "Bu sana yasak, bu sana yasak değil, ve buna uymak zorundasın" şeklinde değil.

Tekrar tekrar akla hitab ediliyor ve emirler ve tavsiyeler öyle sunuluyor ki, "bu şekilde daha doğru değil mi?" diye bizi düşünmeye sevk ediyor ve mantığa hitap ediyor. Sorumluluğumuzun bilincine varıp, anlayarak (kabul etmeliyiz).

Bu şekilde vazifelerimizi daha güzel yerine getirebiliriz, ve o zaman Allah'ın bize her buyurduğu emir için, ve şeriatın o küçük kurallarına dahi şükrederiz.

Körü Körüne tatbik etmek, bize bireysel şahsiyet kazandırmaz. Bu körlük kısıtlama getirir, kişi özgür ve serbest olmaz. Halbuki inanç ve din, beraberinde özgürlüğü getirir.

Mantığa ve akla dayanan suçurlu davranış, kişiyi dinî meselelerde ölçüyü kaçırmaktan korur, bu ölçüyü dengede tutabilmenin, önemli noktaları önemsizlerden ayırd edebilme bilincini kazandırır.

Ben birçok kişinin bu detaylarda kaybolduğunu ve açıklamaların ve teferruatın çokluğundan boşluğa düştüklerine şahit oldum.

Biz bu teferruatlar takılıp, detaylar üzerinde tartışarak, bunlarla hem zamanı hem de enerjimizi boşa harcıyoruz. Asıl problemler çözümsüz kalıyor.

Birçok ilahiyatçı ve din adamı, düşünücülerinde inatçı (katı) ve esnek değil, ve herhangi bir eleştiriye karşı çok sabırsızlar.

Çoğunun düşünce tarzı çok basit. Sadece "evet" veya "hayır" ve sadece "olur" veya "olmaz" seçeneği var. Bir olayın bütün bakış açılarını göz önünde tutarak onu değerlendirme, fayda ve zararlarını tartma alışkanlığımız yok. Ancak, en başta da "Müslüman doğuş" sorusuyla anlatmaya çalıştığım gibi, her zaman çok basit sorular olmadığı gibi, cevaplar da çok basit olmuyor.

Bizim problemimiz Müslüman olmayışımız değil. Müslümanlar sayıca Hıristiyanlardan sonra en büyük çoğunluğu teşkil ediyorlar

Ama bir insanın sadece "ben Müslümanım" demesi, onun iyi bir insan ve iyi bir Müslüman olduğunu göstermez.

Diğer taraftan da Müslümanların çoğu, dinleri konusunda çok hassas ve olayları dinî bakış açısından analiz edip sınıflandırmaya vâkıf değiller. Sonuçta birçoğu gerçekten önemli olan noktayı anlayıp, İslâmın tayin ettiği yönü bulamıyorlar. Bizim problemimiz, dediğim gibi, istikametsizlik ve dinimizin teferruatı ve detaylarında takılmak.

Mantık, akıl ve ilim dışarıda bırakıldıkça, kapılar dinî bağınazlığa açık kalır. Fanatizmin herhangi bir şekli dinle bağdaşmaz, inanca son derece ters düşer.

Bu konuda Hazret-i Muhammed'in (a.s.m.) bir hadisleri var: "Halleriyle ve sözleriyle ifrata düşenler, kendilerini helâka sürüklediler (cehenneme gittiler)."¹

Müslüman cemiyetinin içinde bulunduğu hastalıklarının listesini hayli uzatabiliriz.

¹Müslim, İlim 7, Ebu Davud, Sünnet:5.

Bu meselelerin içinden nasıl çıkacağımızı (meselelere nasıl yaklaşacağımızı), Bediüzzaman Said Nursî bize çok açık bir şekilde, doğrudan Kur'an'dan olarak kesin cevaplarla anlatıyor.

Onun hizmeti, dikkatleri tekrar öze ve asıl hedefe çekip, dinin en başlangıçtaki gayesine yöneltmekti.

Evet, birçok insan, dinin aşlında ne olduğunu bilmiyor. Din, siyasi bir ideoloji değil, vicdanın bir yön tayincisi, herkesin şahsıyla ilgili bir vicdan meselesi.

Din, Bediüzzaman'ın söylediği gibi, herkesin sahip olduğu kutsal bir emanettir. Bu sebeple de, hiç bir şekilde suistimal edilmemesi gerekir, hem de hiç bir alanda.

Bediüzzaman'ın düşünceleri ve fikirleri, yurtdışında yaşayan biz Müslümanlara, diğer insanlarla ve içinde yaşadığımız toplumla diyalog kurmada çok yardımcı oluyor.

İnsanların Hıristiyanların görüşleri değişti

Özellikle Hıristiyanların, dünya ahlâk anlayışı için dinler üzerinde çalıştıkları bir zamanda, biz kalıplaşmış görüşlerle Hıristiyanların karşısına çıkamayız (meselâ atalardan kalma iddialar gibi: teslis inancı, veya İsa Allah'ın oğludur, veya günahkâr doğuş, v.s. diyerek, cahilce bir intiba bırakmak istemiyoruz) ve İslâma karşı beslenen peşin hükümlere ve bilgisizliğe etkili bir şekilde karşı çıkabilirsek, ancak o zaman Hıristiyanlarla birlikte yapıcı bir şekilde zamanın sorularını cevaplandırmakta muvaffak olacağız.

Gerçekte, Kur'an sayesinde bizim elimizde hakiki bir medeniyet için herşey var, ve bunun içersinde en önde gelen prensipler, doğruluk ve merhamet.

Bediüzzaman Said Nursî bize Kur'an'ı bu asır için çözdü, ve bize Risale-i Nur'la Kur'anın istikbale doğru çizdiği yolu gösterdi.

Risale-i Nur'la
Tek Allah'a inanç,
Allah'ın rahmeti,
İbadet,
Haşır ve Âhiret,
Herbir insanın sorumluluğu,
Doğruluk ve kardeşlik,
Muhammed'in (a.s.m.) sünnetine ittiba,

Farz ibadetleri yerine getirmek ve büyük günahlardan kaçınmak gibi İslâmın gerçek değerleri tekrar hayat buldu.

Toplumla diyalogumuzda kendi dinî tanımımızı karşımızdakine anlatabilmek zorundayız, toplumu ve onun sorunlarını nazara almalıyız.

Diyalog içinde olduğumuz kardeşlerimizle onların görüşlerindeki, peşin hükümlü, safî, zahiri ve teferruatlarla şekillenmiş olan İslâm "karikatürünü" düzeltmek için, görüşmelerde dinin esasları ve gerçek mahiyeti noktaları üzerinde durulması gerekir. Bundan da en çok kendimiz ders almalıyız.

Ve karşımızdaki de "uhuvveti pekiştirme" anlamında bu karşılıklı fikir alışverişinden etkilendiyse, birçok şeye ulaştık sayılır.

Kendime sık sık soruyorum, Risale-i Nur olmadan diyalogları nasıl başarırđık, karşımızdakiyle acaba belli bir hedefi olan bir fikir alışverişini en azından yürütebilir miydik?

Zira Risale-i Nur, senelerini dinlerinin en ince ayrıntıların öğrenmeye harcamış olan İşlâm âlimleri için bile yeni soru tarzıyla değişik bir boyut getiriyor.

Meselâ, Risale-i Nur'un dürüstlük hakkında olan bahsinden, farklı inanç ve görüşleri olan insanlarla işbirliği için şu düşturların listesini hazırladık.

Diğer inançlara sahip olan insanlarla, kilise temsilcileriyle ve bu diyaloğa ilgi duyanlarla ilk mülâkatlarımızda, bu düşturlar tartışmanın konularından biri oluyordu, ve hâlen de olmakta. şimdi size bu düşturları aktarmak istiyorum:

Dürüstlük hakkında

İnananlar arasındaki işbirliği üzerine

1- Müspet hareket etmek, yani kendi görüşüne sevgiden dolayı, diğer görüşlere düşman olmamak.

2- Hangi meşrepte olursa olsun, medâr-ı muhabbet ve ittifak olacak çok râbita-i vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak etmek.

3- Kendine düştur olarak şunu kabul etmek: Herhangi bir görüşü savunan "benim görüşüm doğru ve en iyisi" diyebilme hakkına sahip. Lâkin, başkasının görüşünün haksızlığını veya çirkinliğini îmâ eden "Hak yalnız benim görüşümdür" veya "güzel benim meşrebimdir" diyemez.

4- Ehl-i hakla ittifak, tevfi-k-i bir sebebi ve diyânetteki izzetin bir medârı olduğunu düşünmek.

5- Bâtılın karşısında hakkı savunmak.

6- Aksini iddia eden birşey yoksa, karşıdakine daima hüsn-ü zan beslemek.

7- Enaniyetini kırmaya çalışmak.

8- Gurur ve kibirden uzak durmak.

9- Bilinçli veya bilinçsiz duygular uyandıran su-i zandan uzak durmak.

10- Başkalarının hissiyatını tahrikle yaralamamak, münakaşa ve riyaya meydan vermemek.

11- Sevgi dolu iyiliksever ve bağışlayıcı olmak.

Allah'a insanlara olan sevgimizden dolayı, ehl-i hak olarak bu düşturları tatbik etmeye özen göstermemiz gerekir.

Başkalarıyla irtibatımızda Kur'ânın her inanana, Yahudi olsun, Hıristiyan veya Müslüman olsun, hangi dinden olursa olsun, herkese seslendiğini ve bunların iyi işlerde birbirleriyle yarış içinde olmaları gerektiğini buyurduğunu gözönünden buldurmalıyız.

Çünkü hepimiz Allah'a döneceğiz.

Hak ve adalet uğruna hayırlı işlerde yarışanlarda kaybeden olmaz ne dünyada ne de âhirette.

Hıristiyanlarla görüşmelerde, konu onlarla dostluğumuz olunca, Said Nursi'nin de açıklık getirdiği bir hadîsi anmadan geçemiyoruz. Sizlere bunu aktarmak itiyorum:

"Âhir zamanda İsevîlerin hakikî dindarları ehl-i Kur'ân ile ittifak edip, müşterek düşmanları olan zındıkaya karşı dayanacakları gibi; şu zamanda dahi ehl-i diyânet ve ehl-i hakikat, değil yalnız dindaşı, meslekdaşı, kardeşi olanlarla samimî ittifak etmek, belki Hristiyanların hakikî dindar rûhânileri ile dahi, medâr-ı ihtilaf noktaları muvakkaten medâr-ı münakaşa ve nizâ etmeyerek, müşterek düşmanları olan mütecâviz dinsizlere karşı itifâka muhtaçtırlar."

-Kendi diyalogumuz açısından değerlendirilecek olursak, bu verilerle biz Almanya'da Baden Württemberg'de yön gösterici olduk. Orada bizzat kilise temsilcileri bize acele etmememizi, kendi konularında henüz o noktaya gelmediklerini söylediler.

Eğer biz Müslümanlar daha bilinçli olsaydık ve bu meselelere bu şekilde kendimizi adasaydık, kiliseler ve toplum kendi görüşlerini değiştirmek zorunda kalırlardı. Çünkü biraz önce bahsettiğim peşin hükümler hâlen geçerli: İslâm hoşgörüsüz, kadınlar eziliyor, v.s.

Arzu edilen, şuurulu ve inanarak yaşayan Müslümanların çoğalması. Özellikle şuurulu olmaları çok önemli.

Gerçekten de Türkiye'de sevindirici gelişme ve hareketlenmeler oluyor. Sayısız dinî dergiler, televizyon ve radyo programları, maneviyat ağırlıklı tartışmaları ortaya koyuyorlar.

Bediüzzaman Said Nursî'nin İslâma, Kur'ân'a imana kapı açan eserleri maalesef henüz herkese ulaşmamış. İnsanlar, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine kafa yormak için vakit ayıramıyorlar. Zira eserler lisanen ve mânen çokyüksek bir seviyede. Burada tercüme olarak anlamlı ve kısa özetler şeklinde kitaplar basılması gerekir.

Risale-i Nur'dan ruhen faydalanan Müslümanların sayıları çoğalmalı ki, mânevî potansiyel ve nüveleri daha hızla çoğalsın ve daha iyi bir gelecek için, içinde buldukları dışlanmış durumdan sıyrılabilirler.

Bediüzzaman'ın hayatını, yarı fikirlerini tanımak, sadece bu muhteşem insanı tanımak değil, onunla herşeyden önce İslâmı, bu inancı, onun esaslarıyla öğreniyoruz.

Bu mânâda ben beyimle beraber işe koyuldum, Said Nursî'nin kısa bir biyografisini hazırladık.

Ben onunla İslâmı tanıdım ve dinimi ve inancımı zenginleştirdim ve bu kitapçıyı okuyan herkes aynı şeyleri hissetti ve bu coşkuyla karşıladılar.

Son olarak kardeşlerime şu mesajı vermek istiyorum:

Şunu hiçbir zaman unutmuyalım ki, İslâm'da merhamet ve adalet prensibi herşeyin üzerindedir ve başkalarını ne tavırla, ne sözle kırmaya ve yaralamaya hiç hakkımız yok.

Ve özet olarak Risale-i Nur hakkında şu sözleri söylemek istiyorum:

Allah olmazsa iman olmaz..

İman olmazsa din olmaz.

Ve din olmazsa, kâinatın sırları gizli kalır, çözülmez. (Ali Demir)

Allah hepimizi doğru yola iletsin, hidayete erdirdin.